

Розділ 1

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ І ФОРМИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Транскордонне співробітництво (далі – ТКС) є особливим різновидом співпраці громад, розташованих близько, проте розмежованих державними кордонами. ТКС сприяє об'єднанню їх жителів, які століттями мали спільну історію, схожі побут і ментальність, а також мають традиційні родинні зв'язки, дружні та професійні взаємини, спільні інтереси в сучасності. Україна межує з чотирма європейськими країнами, а отже ТКС допомагає європейській інтеграції.

Ефективне ТКС здатне стимулювати розвиток віддалених від центру та нерідко депресивних регіонів нашої держави, де спостерігається нерівномірність економічного та соціально-культурного розвитку, розподілу економічних і суспільних благ, зокрема, між містом і селом.

Суспільні відносини в межах ТКС, що властиві Україні вже тривалий час, із 2004 року унормовані в Законі України «Про транскордонне співробітництво»¹. У статті 1 Закону **поняття ТКС** визначається як *спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних і інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні і відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.*

Суб'єктами ТКС, за статтею 1 Закону, є:

- територіальні громади;
- представницькі органи місцевого самоврядування;
- об'єднання органів місцевого самоврядування;
- місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють із територіальними громадами;
- органи влади сусідніх держав.

У цьому контексті звернемо увагу на норми інших законів України, які розкривають зміст вищенаведених понять.

Так, стаття 1 Закону України «Про місцеве самоврядування»², який визначає систему та гарантії місцевого самоврядування, засади організації

¹ Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24.06.2004 р. № 1861-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.

² Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, встановлює, що:

територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, які є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр;

представницький орган місцевого самоврядування – виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Відповідно до статті 15 цього Закону, органи місцевого самоврядування можуть *об'єднуватися в асоціації органів місцевого самоврядування* та добровільні об'єднання.

Статті 26 та 43 встановлюють, що *до виключної компетенції* сільської, селищної, міської, районної та обласної *ради* відноситься також і *схвалення угод про об'єднання євро регіонального співробітництва* (далі – ОЕС), прийняття рішень про утворення ОЕС, про приєднання до такого об'єднання або про вихід з нього, затвердження статуту ОЕС та внесення до нього змін; *прийняття рішень про вступ до європейського об'єднання територіального співробітництва* (далі – ЄОТС) та про вихід із такого об'єднання. Тобто дані повноваження не можуть бути делеговані іншим органам. ОЕС та ЄОТС є формами ТКС.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації»³, який визначає організацію, повноваження та порядок діяльності місцевих державних адміністрацій, *місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади.*

Зауважимо, що в Україні діють такі місцеві державні адміністрації:

- обласні державні адміністрації;
- районні державні адміністрації;
- міські державні адміністрації у м. Києві та м. Севастополі.

Місцева державна адміністрація, згідно зі статтею 26 цього Закону, *уповноважена сприяти розвитку міжнародного співробітництва* в галузях економіки, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, туризму, фізкультури і спорту; укладати договори з іноземними партнерами про співробітництво в межах компетенції, визначеної законодавством.

Також, як передбачено статтями 14 і 29, місцеві державні адміністрації можуть здійснювати *повноваження, що делеговані їм відповідними радами,*

³ Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-ХІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

наприклад, реалізацію проєктів і заходів, передбачених угодою про співробітництво. Делегування повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям закріплене й у статті 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Зауважимо, що відповідно до статті 1 вищезазначеного Закону, «*делеговані повноваження*» – це повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних і обласних рад.

Учасниками ТКС, згідно зі статтею 1 Закону України «Про транскордонне співробітництво», визначено *юридичні та фізичні особи, громадські об'єднання*, що беруть участь у ТКС.

Метою ТКС, як врегулює стаття 2 цього Закону, є *формування добросусідських відносин та поглиблення взаємодії суб'єктів та учасників ТКС України та сусідніх держав, що сприяє спільному вирішенню завдань місцевого та регіонального розвитку, на основі таких принципів*: повага до внутрішніх справ держав; повага до прав людини та її основоположних свобод; взаємовигідне співробітництво; повага до державного суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів держав; урахування під час укладення угод про ТКС повноважень суб'єктів та прав учасників ТКС; узгоджене усунення політичних, економічних, правових, адміністративних та інших перешкод для взаємної співпраці.

ТКС може здійснюватися **в ряді сфер** у межах повноважень його суб'єктів та у відповідності до статті 5 названого Закону: *економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах, а також у сфері надання взаємної допомоги в надзвичайних ситуаціях.*

Змістом ТКС є *спільні дії між суб'єктами і учасниками таких відносин України та відповідними їх суб'єктами і учасниками із сусідніх держав у вищевказаних сферах.*

Отже, пропонуємо *огляд змісту ТКС в окремих сферах*, виходячи з міждержавних договорів про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, які Україна уклала з різними європейськими державами⁴.

⁴ Договір між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво від 18.05.1992 р., ратифіковано Постановою Верховної Ради України № 2611-XII від 17.09.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172;

Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією від 02.06.1997 р., ратифіковано Законом України № 474/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_003;

Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Молдова від 23.10.1992 р., ратифіковано Законом України № 459/96-ВР від 01.11.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_161.

В економічній сфері сторони ТКС можуть розвивати і розширювати спільну діяльність у різних галузях, у тому числі й у промисловості, сільсько-муніципальному господарстві, будівництві, енергетиці, житлово-комунальній сфері, сфері обслуговування та ін., на довгостроковій і стабільній основі в межах їх реальних можливостей, потреб та інтересів. Для того, щоб економічні відносини між сторонами були більш інтенсивними і різноманітними, до ТКС залучають фізичних осіб, суб'єктів підприємництва та організації.

Розвиток ТКС у цій сфері може здійснюватися, наприклад, у таких напрямках: встановлення проблем і вивчення і можливостей економічного та підприємницького співробітництва у різних галузях; розробка та реалізація спільних проєктів у визначених площинах; сприяння виконанню таких проєктів компаніями державного та/або приватного секторів; обмін інформацією між економічними установами та організаціями; проведення консультацій та співробітництво з питань захисту прав власності, патентів, авторських прав; визначення потреб і реалізація інвестиційних проєктів та ін.

ТКС у цій сфері може відбуватися шляхом: обміну економічною інформацією, що становить взаємний інтерес, а також інформацією про програми і проєкти; розробки та реалізації спільних ініціатив, заходів, проєктів,

Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та Словацькою Республікою від 29.06.1993 р., ратифіковано Постановою Верховної Ради України № 4022-XII від 24.02.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703_150.

Договір про дружбу, добросусідство і співробітництво між Україною і Республікою Білорусь від 17.07.1995 р., ратифіковано Законом України № 267/97-ВР від 16.05.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112_692.

Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою від 06.12.1991 р., ратифіковано Постановою Верховною Радою України № 2527-XII від 01.07.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_004.

Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Словацької Республіки про транскордонне співробітництво від 05.12.2000 р. URL: <https://slovakia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/dogovirno-pravova-baza-ua-sk>.

Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Республікою Білорусь від 22.05.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112_190.

Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Російською Федерацією від 27.10.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_412.

Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорської Республіки про транскордонне співробітництво від 21.04.1999 р. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/382-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-ugorshhinoju>.

Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво прикордонних областей України та адміністративно-територіальних одиниць Республіки Молдова від 11.03.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_026.

Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво від 24.05.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_171.

програм і стратегій в окремих сферах, що передбачає координацію співробітництва та акумулювання ресурсів на визначений період для спільного здійснення відповідних заходів, та сприяння участі підприємців у їх реалізації; стимулювання створення нових і розширення наявних бізнесових контактів; сприяння підвищенню ролі малого і середнього бізнесу; допомоги розвитку співробітництва між фінансовими інституціями та банківськими структурами; сприяння відкриттю представництв і філіалів підприємств; сприяння розвитку двосторонньої інвестиційної діяльності; участі у міжнародних ярмарках і виставках; організації заходів для представників бізнесу, семінарів, конференцій та симпозіумів; тощо.

У сфері соціальних відносин ТКС може включати розробку та впровадження спільних заходів, проєктів, цільових програм та профільних стратегій, спрямованих на попередження професійних та інших захворювань, пов'язаних із виконанням робіт; запобігання ризиків великих аварій на підприємствах і регулювання використання токсичних хімічних речовин; здійснення досліджень і підвищення обізнаності про належні умови праці, збереження здоров'я та забезпечення безпеки працівників; професійну підготовку фахівців із питань охорони та безпеки праці. Крім того, у питаннях зайнятості ТКС може стосуватися оптимізації ринку робочої сили; заохочення розвитку зайнятості на місцевому рівні; модернізації консультаційних служб і послуг з пошуку роботи; обміну інформацією стосовно програм зайнятості, включаючи програми стимулювання підприємництва.

В освітній, науковій, науково-технічній та технологічній сферах сторони ТКС можуть разом підтримувати, наприклад, співробітництво наукових установ та організацій, закладів вищої освіти і закладів професійно-технічної освіти, загальноосвітніх шкіл, організацій та установ позашкільної освіти і підвищення кваліфікації дорослих, лабораторій, бібліотек та архівів, органів управління освітніми та дослідницькими закладами.

Таке співробітництво може здійснюватися у галузі наукових досліджень, у тому числі фундаментальних, технологічного розвитку і демонстраційної діяльності за такими напрямками: дослідження навколишнього середовища і клімату, у тому числі спостереження за земною поверхнею; здійснення біомедичних досліджень і досліджень у сфері охорони здоров'я; дослідження у сфері сільського та лісового господарства і рибальства; промислові та виробничі технології; матеріалознавство та метрологія; неядерна енергетика; транспорт; технології інформаційного суспільства; дослідження у сфері соціальних наук; науково-технологічна політика та ін.

З урахуванням досвіду, можливостей і потреб, транскордонне освітнє, наукове, науково-технічне та технологічне співробітництво може реалізовуватись у рамках спільних, забезпечених необхідними ресурсами, ініціатив, заходів, тематичних проєктів, програм і комплексних стратегій, спрямованих

на встановлення та поглиблення зв'язків між науково-дослідними установами і центрами, вищими, професійно-технічними та загальноосвітніми навчальними закладами, окремими спеціалістами. Воно може зокрема, включати обмін інформацією, документацією, науковою, педагогічною і методичною літературою, навчальними посібниками та фільмами для навчальних та науково-дослідних цілей; обмін досвідом і знаннями між науковцями, викладачами, аспірантами, студентами, школярами, адміністративним персоналом закладів науки та освіти, у тому числі у рамках ознайомчих поїздок, участі у спільних освітніх заходах, конкурсах, стажуваннях і науково-дослідній роботі, наукових конференціях, симпозиумах, спеціалізованих виставках; полегшення доступу до архівів і бібліотек із метою наукового використання тощо.

ТКС у сфері науково-технічних досліджень і розробок може відбуватися на основі взаємної вигоди та за наявності необхідних ресурсів, незважаючи на доступ до відповідних крупних програм, але належний рівень ефективного захисту прав інтелектуальної промислової та комерційної власності має бути забезпечений. Таке співробітництво може передбачати професійну підготовку та програми мобільності для науковців, дослідників і технічного персоналу, що бере участь у дослідженнях, пов'язаних із технічними розробками, обмін науковою та технічною інформацією та ін.

ТКС **у сфері культури** може розвиватися на основі спільних програм культурного розвитку та передбачати обмін знаннями про культуру, що допомагатиме усвідомленню спільної європейської ідентичності та культурної самобутності; сприяння проведенню гастролей артистів і художніх колективів, організацію концертів, вистав та інших культурних заходів, обмін виставками; організацію взаємних поїздок діячів літератури, музики, образотворчого та сценічного мистецтва, народної творчості, їх участь у конференціях, лекціях, конкурсах тощо; підтримку розширення контактів між видавництвами, бібліотеками, архівами й музеями, а також обмін спеціалістами та матеріалами; сприяння перекладу творів художньої, наукової, науково-освітньої і спеціальної літератури; заохочення відображення культури країн у підручниках, засобах масової інформації та літературі для забезпечення кращого взаєморозуміння.

Для досягнення мети у сфері розвитку культури можуть бути спільно розроблені та реалізовані різні підходи: від одноразових ініціатив і заходів до проєктів, програм і стратегій в окремих напрямках, що забезпечуватимуть сплановану і скоординовану взаємодію, яка підтримується відповідними ресурсами.

В екологічній сфері співпрацюючі сторони можуть розвивати та поглиблювати ТКС у справах охорони навколишнього природного середовища в інтересах сторін із метою вирішення глобальних і регіональних екологічних проблем спільними зусиллями.

Таке співробітництво може здійснюватися в цілому ряді напрямів, а саме: моніторинг рівня забруднення та оцінка стану навколишнього середовища; боротьба з локальним, регіональним і транскордонним забрудненням атмосферного повітря та води; відновлення природного стану навколишнього середовища; стале, ефективне та екологічно безпечне виробництво та використання енергії; безпека промислових підприємств; зменшення обсягів, утилізація і безпечне знищення відходів; визначення впливу, який здійснює ерозія ґрунтів та хімічне забруднення на навколишнє середовище і сільське господарство; збереження біологічної різноманітності територій, що охороняються, а також раціональне використання біологічних ресурсів та управління ними; планування землекористування, включаючи будівництво та міське планування та ін.

ТКС у цій сфері може відбуватися шляхом розробки та реалізації спільних програм і проєктів, які можуть включати, зокрема, обмін інформацією, відповідними матеріалами та наявними передовими екологічними технологіями; проведення спільних науково-технічних досліджень, обмін науково-технічною інформацією та документами з науково-дослідницької діяльності, а також передовою практикою екологічного менеджменту; планування заходів із подолання наслідків катастроф та інших надзвичайних ситуацій; обмін візитами відповідальних посадових осіб місцевого рівня та експертів із метою набуття знань і досвіду, для ухвалення спільних рішень; організацію навчальних курсів, семінарів, конференцій і симпозіумів; обмін науковцями й фахівцями з метою підвищення кваліфікації тощо.

У сфері надання взаємної допомоги у надзвичайних ситуаціях

ТКС здійснюється у відповідності до національного законодавства держав за такими напрямками: організація оперативного обміну інформацією стосовно запитів і пропозицій про взаємну допомогу у випадку надзвичайної ситуації, яка сталася на території їхніх держав; надання взаємної допомоги під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; організація і здійснення моніторингу небезпечних техногенних та екологічних процесів і природніх явищ; прогнозування надзвичайних ситуацій і оцінювання їх наслідків; оцінювання ризиків для довкілля і здоров'я населення внаслідок можливого забруднення у результаті надзвичайної ситуації; оцінювання транскордонного впливу надзвичайної ситуації на довкілля; забезпечення належного зв'язку між компетентними органами співпрацюючих сторін; заохочення співробітництва між відповідними державними органами, закладами, юридичними і фізичними особами.

Таке співробітництво може реалізовуватися шляхом спільного розроблення комплексів заходів, проєктів, програм і стратегій, на виконання яких мають бути передбачені адекватні ресурси щодо попередження надзвичайної ситуації і ліквідації її наслідків; обміну інформацією та технологія-

ми; обміну фахівцями та вченими; організації спільних оперативних нарад, конференцій, семінарів та ін.; спільного планування, розробки і здійснення дослідницьких проєктів та їх демонстрації; підготовки спільних тематичних досліджень, доповідей і публікацій; підготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації та ін.

Форми ТКС

Відповідно до Закону України «Про транскордонне співробітництво» суб'єкти ТКС можуть здійснювати його в декількох формах:

- *єврорегіон*;
- *об'єднання єврорегіонального співробітництва*;
- *європейське об'єднання територіального співробітництва*.

Єврорегіон вважається історично першою формою ТКС. Вперше єврорегіон було створено у Західній Європі муніципалітетами на кордоні між Німеччиною та Нідерландами з метою розвитку співробітництва в економічній, соціальній, екологічній, науковій та ін. сферах.⁵

Починаючи з 90-х років, в Україні для здійснення ТКС також був обраний шлях створення єврорегіонів. П'ять єврорегіонів засновані з державами, які одночасно є членами Ради Європи та Європейського Союзу («Буг», «Верхній Прут», «Нижній Дунай», «Карпатський», «Чорне море») та п'ять із державами, що є членами Ради Європи, але не входять до ЄС («Дніпро» (з Росією та Білоруссю), «Донбас» (із Росією), «Слобожанщина» (з Росією), «Ярославна» (з Росією), «Дністер» (із Молдовою))⁶.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про транскордонне співробітництво», *єврорегіон – це організаційна форма ТКС, що здійснюється відповідно до двосторонніх або багатосторонніх угод про ТКС*.

Водночас зауважимо, що використання суб'єктами ТКС цієї організаційної форми гальмується рядом несприятливих чинників, серед яких – диспропорції у моделях адміністративно-територіального поділу, неоднаковий обсяг компетенції залучених суб'єктів ТКС, недостатність або відсутність належних ресурсів, у тому числі інколи відчутний дефіцит гарантованого національного фінансування діяльності єврорегіонів та ін. Крім того, як демонструє аналіз, створення єврорегіону не завжди приводить до виникнення нового утворення зі статусом юридичної особи⁷.

⁵ Іванов Д.В. Проблеми розвитку єврорегіонів в Україні. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Державне управління*. 2012. Т. 208, Вип. 196. С. 50-53. с. 51.

⁶ Імплементация европейского досвіду функціонування інституціоналізованих структур транскордонного співробітництва в Україні: проблеми та перспективи: доповідна записка/ ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2017. 16 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20170401.pdf>.

З огляду на вищезазначене актуалізується потреба в удосконаленні відповідного національного законодавства, яким поки що не визначено (на відміну від об'єднання єврорегіонального співробітництва) мету, завдання, напрями діяльності євро регіону, не регламентовано порядок його створення та правовий статус. Зокрема, не визначено, чи може євро регіон мати статус юридичної особи та відповідний обсяг правоздатності відповідно до національного законодавства, чи має євро регіон право на власний бюджет, право укладати контракти, наймати персонал, придбавати рухоме та нерухоме майно, здійснювати процесуальні дії та ін.

Відсутність в Законі України «Про транскордонне співробітництво» вищезазначеної інформації обумовлює створення євро регіонів як громадських об'єднань, тобто юридичних осіб, які створені та функціонують як громадські організації. До таких належать Громадська організація «Євро регіон «Дністер», Громадська організація «Карпатський Євро регіон–Закарпаття», Транскордонне об'єднання «Євро регіон «Буг», Сумська обласна громадська організація «Євро регіон «Ярославна», Громадська організація «Агентство сталого розвитку та Європейської інтеграції «Євро регіон «Нижній Дунай», Харківська громадська організація «Євро регіон «Слобожанщина»⁸.

Основним видом їх діяльності є розробка та реалізація спільних ініціатив, заходів, проєктів, програм та стратегій ТКС, а також участь у реалізації програм ТКС, серед яких, наприклад, такі: 1) Програма Польща–Білорусь–Україна 2014–2020 рр.; 2) Програма Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна 2014–2020 рр.; 3) Програма Румунія–Україна 2014–2020 рр.

Наступною формою ТКС є **об'єднання євро регіонального співробітництва** (далі – ОЕС). Стаття 1 Закону України «Про транскордонне співробітництво» визначає ОЕС як форму транскордонного співробітництва зі статусом юридичної особи відповідно до національного законодавства держави, на території якої він знаходиться. Метою цього об'єднання є заохочення, підтримка та розвиток в інтересах населення транскордонного та міжтериторіального співробітництва між суб'єктами та учасниками таких відносин у сферах спільної компетенції та відповідно до повноважень, встановлених згідно з національним законодавством відповідної держави.

Згідно зі статтею 9 цього Закону, ОЕС має статус юридичної особи та утворюється відповідно до національного законодавства держави – члена Ради Європи, на території якої він знаходиться. Відповідно зазначається, у ви-

⁷ Карабін Т.О. Розподіл повноважень публічної адміністрації (доктринальний адміністративно-правовий аналіз): дис. на здобуття наукового ступеня д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2016. 442 с.

⁸ Міністерство юстиції України. Єдиний Державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>.

падку, коли угода про ТКС передбачає розміщення ОЕС на території України, воно може утворюватися як юридична особа.

ОЕС засновується на підставі угоди, яка закріплює його організаційно-правову форму як невідприємницьке товариство, що не має на меті одержання доходу (прибутку) для його подальшого розподілу між засновниками (учасниками), членами, працівниками (окрім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членами органів управління та іншими пов'язаними з ними особами, як це визначено статтею 9-1 Закону.

Основним видом діяльності ОЕС є розробка та реалізація спільних ініціатив, заходів, проєктів, програм та стратегій ТКС у сферах спільного інтересу. Завдання ОЕС визначаються угодою про заснування та статутом такого об'єднання.

Засновниками та/або членами ОЕС можуть бути територіальні громади в особі їх представницьких органів та їх об'єднань, місцеві органи виконавчої влади України та територіальні громади, відповідні органи влади держав – членів Ради Європи (далі – РЕ), які мають належні повноваження згідно з національним законодавством. Таке об'єднання може мати, крім засновників, інших членів, які вступили до нього в порядку, встановленому законом та його статутом. При цьому важливо наголосити, що українські територіальні громади в особі їх представницьких органів та їх об'єднань, місцеві органи виконавчої влади можуть бути засновниками та/або членами ОЕС на території держави – члена РЕ.

Основні вимоги щодо створення ОЕС на території України окреслені в статті 9-2 Закону; положення про участь суб'єктів ТКС у цьому об'єднанні, яке утворюється на території держави – члена РЕ, визначені статтею 9-3 Закону, а норми матеріального та фінансового забезпечення діяльності ОЕС – у положеннях статті 9-4.

Більш детально про нормативно-правові умови створення та забезпечення функціонування ОЕС йдеться в розділі II цього Посібника.

Іншою сучасною формою ТКС є **європейське об'єднання територіального співробітництва** (далі – ЕОТС). В Україні нормативне закріплення цієї форми транскордонного співробітництва пов'язане з ухваленням Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо транскордонного співробітництва» 2018 року⁹. Згідно з Законом *європейське об'єднання територіального співробітництва є об'єднанням суб'єктів ТКС України та відповідних суб'єктів сусідніх держав – членів Європейського Союзу (далі – ЄС) зі статусом юридичної особи відповідно до національного законодавства держави – члена ЄС, на території якої є його місцезнаходження.*

⁹ Про внесення змін до деяких законів України щодо транскордонного співробітництва: Закон України від 04.09.2018 р. № 2515-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2515-19>.

Засновниками та/або членами ЄОТС можуть бути такі самі суб'єкти ТКС – територіальні громади в особі їх представницьких органів та їх об'єднань, місцеві органи виконавчої влади різних сусідніх держав, які мають належні повноваження згідно з національним законодавством.

Водночас українським суб'єктам ТКС слід звернути увагу, на те що їх закордонними партнерами будуть територіальні громади та відповідні органи влади лише держав – членів ЄС, які межують з Україною. Крім того, як встановлено статтею 9 Закону України «Про транскордонне співробітництво», ЄОТС має статус юридичної особи та утворюється відповідно до національного законодавства держави – члена ЄС, на території якої він знаходиться. Тому слід враховувати, що відповідне законодавство буде польським, словацьким, угорським чи румунським. Однак законодавство України під час його діяльності не повинно порушуватися.

Завдання ЄОТС визначаються угодою про заснування та статутом такого об'єднання. Метою ЄОТС є полегшення та сприяння ТКС між його учасниками для зміцнення економічної та соціальної згуртованості. Конкретними сферами діяльності ЄОТС є наступні: економічна, енергетична, природозахисна і природоохоронна, сільськогосподарська, інфраструктурна, транспортно-комунікаційна та логістична, соціальна, освітня, науково-технічна та культурно-освітня, спортивна і туристична, а також сфери охорони здоров'я, розвитку малого і середнього бізнесу, професійної підготовки фахівців, надання взаємної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Основним видом діяльності ЄОТС є реалізація спільних транскордонних ініціатив, заходів, проєктів, програм і стратегій ТКС. Особливу увагу слід звернути на те, що ця діяльність виконується за фінансової та експертної підтримки ЄС через Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд та/або Фонд згуртування, Європейський інструмент сусідства¹⁰.

Отже, узагальнюючи вищевказане, підкреслимо, що українські територіальні громади, органи місцевого самоврядування, їх асоціації та добровільні об'єднання, місцеві органи виконавчої влади можуть здійснювати ТКС із подібними органами інших європейських країн, які є членами РЄ та ЄС. Чинне законодавство України, правові надбаня РЄ та ЄС, а також законодавство їхніх держав-членів створюють правові підстави для започаткування та здійснення ТКС.

Суб'єкти ТКС різних європейських держав, які мають бажання співпрацювати, повинні укладати угоди про ТКС і можуть спільно обирати організаційну форму такого співробітництва (єврорегіон, ОЕС та ЄОТС). Вод-

¹⁰ Regulation (EC) No 1082/2006 of the European Parliament and of the Council on a European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1082&from=EN>.

ночас українським суб'єктам ТКС слід враховувати особливості правового регулювання діяльності ОЕС та ЄОТС, яке відрізняється в межах правових норм РЄ та ЄС.

Сфери, напрями та шляхи ТКС обираються його суб'єктами самостійно в залежності від потреб, можливостей та інтересів населення і стану розвитку регіонів. Проте варто зауважити, що ця діяльність має здійснюватися в межах їхніх повноважень і повинна відповідати державній політиці та законодавству України.